

REDACȚIA
Deák Ferencz-u. Nr 8

ABONAMENTUL
în Austro-Ungaria:
în an 20 cor. pe 1/2
0 cor.; pe 1/4 de an
r.; pe 1 lună 2 cor.
de Duminecă pe an
— 4 coroane.
într-un România și
trănatate pe an:
40 franci.

scrierile nu se napolază

ADMINISTRAȚIA:
Arad, Deák Ferencz-u. Nr 8

INSERȚIUNILE:
de un șir garmend: prima
dată 14 bani; a doua oară
12 bani; a treia oară 8 b.,
de fiecare publicație.

Atât abonamentele cât și
inserțiunile sunt a se plăti
înainte în Arad.

Scrierile nefrancate nu se
primesc.

TRIBUNA POPORULUI

Doze morale.

(R.) Presa maghiară și cea austriacă continuă a se preocupa de afacerea Rimler-Ugron. Afară de ziarele oficiale, cari trebuie să apere triplă alianță și deci — să combată pe potrivnicii acesteia, încolo presa maghiară chiar dacă se leagă de Ugron, politica ce-o urmărea n-o atinge. „Budapesti Hirlap“ de Sâmbătă chiar îl ia în apărare pe Ugron, asupra căruia dacă „Egyetértés“, „Magyarország“, „Pesti Hirlap“ și altele se aruncă cu furie, o fac mai mult din ură personală. Fondul chestiei — ura contra a tot ce este nemțesc — rămâne comun pentru toți Ungurii. Numai că Ugron a avut francheta și curagiul s-o manifeste, cum au făcut bunioară și cei din Dobrițin, cari primind mai acum sunt câți-va ani pe Kossuth Ferencz, cântaseră „Mégis hunczut a német“, pe când alții joacă păpușele.

Ugron a afirmat ear acum însuși „Egyetértés“ dela 25 c. confirmă, că înainte de a căuta legături în străinătate, s'a adresat și a primit aprobarea lui Kossuth. Insași „Budapesti Hirlap“ zice ca nu e nici o crimă, să primești chiar bani străini, când se poate presupune, ca și despre Ugron, că acei bani s'ar folosi într-o promovare a unei politici naționale maghiare.

Ear cât despre organul semioficial „Magyar Nemzet“, eată ce serie:

„Nu admitem apot, ca un politician maghiar, pentru a promova un plan de politică internațională, să caute a câștiga dispoziții întovărășindu-se aici, acasă cu conducătorii slavi ai naționalităților, căror să le pună în perspectivă diferite concesiuni.“

Va să zică asta-i crima cea mare: Ugron, ca să câștige dispoziția Francezilor, a căutat legături și cu Dr. M. Stefanovits, Slovac fruntaș, apărător în procesele de presă ale „Tribunei“ (1893) și în procesul Memorandumului. I-a pus chiar concesiuni în perspectivă.

Cu alte cuvinte, crima cea mare este nu ura față de Germanii și politica actuală a monarhiei, ură care l-a îndemnat pe Ugron să caute tovarășia Francezilor și a Muscalilor chiar, ci că pentru a ajunge la această prietenie, el nu s'a sfiit a se folosi chiar și de simpatia ce alimentase în unul din conducătorii Slovacilor. Putea să primească bani străini, să facă o bancă puternică, să câștige influență și să facă cea mai anti-germană politică. Din momentul ce a cutezat să se apropie însă și de naționalități, ba să pună în perspectivă și concesiuni, din momentul acesta Ugron este vinovat în ochii organelor guvernamentale.

A url pe Germanii din Austria, a injura naționalitățile, e permis. Nu e crimă să primești nici franci, nici ruble, numai să-ți cheltuiești în favorul politicii naționale maghiare.

A fost însă crimă ca Românii să meargă cu plânsorile lor la Monar-

chul, care, întemplantor, atunci era la Viena, între — Nemți! Și ian' să primească cineva dintre Români bani din România ori Slavii să primească ruble și un partid întreg, din sinul naționalităților, să propage alianța cu Rusia, să vezi atunci cum ar țipa întreaga presă maghiară și cum guvernul ar pune în mișcare procuratura și — curțile cu jurați!

De când îi pomeniște adevăta istoria, concetățenii nostri maghiari totdeauna două morale au avut în politică: pentru interesele specifice maghiare este permis totul, naționalităților nu le este însă permis nimic, nici chiar când au în vedere interesul general al monarhiei.

Politica Habsburgilor e pacea între naționalități prin îndeplinirea postulatelor juste ale fiecăreia, ceea-ce M. S. Monarhul a accentuat chiar și zilele trecute. Șovinistii însă, fie că sunt persoane responsabile în virtutea poziției oficiale, fie că lucrează pe socoteala lor proprie, ca Ugron, într'at-au ei însă vr'o dată în această intenție?

Nu.

În trecut, pentru interese specifice maghiare s'au aliat până și cu Turcii, numai să poată lovi în — Nemți. Nemții austriaci, cari i-au împedat în realizarea imperiului maghiar, au fost pururea dușmaniți din partea marilor nostri patrioți, ear naționalitățile prigonițe până la așa grad, în cât se consideră o crimă a simpatiza cu ele și a le pune în perspectivă concesiuni (?) chiar și dacă aceasta se face numai cu scop de a organiza o campanie în contra — Neamțului,

Politica aceasta antigermană și cu două morale s'a învederat îndeosebi acum, cu privilegiul campaniei Rimler — Ugron.

D'aceea nici nu ne vine a crede că prin aventura sa Ugron să se fi compromis în fața Ungurilor. Dar atunci ce s'ar putea scrie despre Kossuth, prototipul acestei politici de aventuri?!

Cehii tineri și obstrucția. Din Praga se anunță, că zilele acestea s'a ținut la Brod o a' unare populară, în care deputatul Kramarz a declarat, că în proxima sesiune dela toamnă a Reichsrath-ului, Cehii-tineri cu ori-ce preț vor sili guvernul să își mărturisească politica pe față. Și a lui părere e — zice, — că interesele economice încă au trebuință de o grabnică lecuire, dar politica totuși stă în primul plan. În cele din urmă Cehii trebuie să știe: pentru-ce au făcut guvernului concesiuni? Dacă declarațiunile guvernului nu vor fi mulțumitoare, atunci Cehii-tineri vor continua politica lor vechie: obstrucția.

Afacerea Egan-Páris, care pentru un moment a preocupat viu opinia publică, a căzut în umbră, prin ivirea pe arenă a „decapitării politice“ slui Ugron.

Páris își publică în ziarul „Egyetértés“ toate scrisorile și memorandele sale adresate în chestia conflictului său cu Egan

Toate explicațiile însă nu au altă importanță și alt rost, decât de a arăta că Páris a procedat cu sinceritate; ceea-ce însă nu însemnează că el a vrut să lucreze în adevăratul interes al ținutului dat pe mâna lui Egan. Prin urmare, căderea lui era neapărată, reprezentând el prin atitudinea și personalitatea sa curentul jidanofil, căruia macar între Ruteni e pe cale de a i-se tăia apa.

„...Cât umbra ți-e de mică!“

Ori ce lucru bun, bine pus la cale în Austria, îi face pe Maghiari să scrâșnească din dinți, — ca o dovadă de sentimentele șovinistilor nostri compatrioți fuță cu: pactul dualistic.

Votarea de către parlamentul vienez a investiturii de 500 milioane pentru întocmiri economice, în special pentru canalizări, dă prilegiu lui „Pesti Napló“ ca la loc de frunte să se jeluiască de Austria, că se „înarmează din creștet până în talpă“ contra aceloră cu cari „împreună ar trebui să lupte“, adică, contra Maghiarilor.

Când Austria își vede de daraverile sale, când îndeplinește o operă de interes public, operă asupra căreia sunt unite toate elementele constitutive ale țării, însemnează că se pregătește de „luptă“ contra Maghiarilor?

Judecând starea de lucruri, ne vinșingem despre contrar.

Căci: Nu Maghiarii sunt aceia, cari începând cu presa și terminând cu congregațiile lor, au răscolit lumea cu pretenția: Teritor vama! deosebit? Nu ei cântă de atâta vreme cântecul rășboinic de atac contra Austriei, contra legăturii economice cu Austria?

Nu ei visează ruperea tovarășiei?

Este evident că învinuirea ce aduce „Pesti Napló“ Austriei, sau mai bine zis acțiunii politico-economice din Austria, e de rea credință.

Isbucnirea șovinistă însă își are explicația foarte... sensibilă, în altă parte.

Pe când șovinistii se întreceau în proclamarea „în principiu“ a ruperii legăturilor economice vama! cu Austria și se credeau în stare a pune în practică acest punct de program „național-patriotic“, în șgomotul surlelor proprii uitau să-și îndrepte privirea peste Leitha, și să vadă că Austria nu numai că nu se sperie, ci se pregătește a le zice: „Poftiți, rupeți, faceți!“...

Și cum vremea se aproprie pentru „a face“, Maghiarii treziți din aiurările grandomane sunt siliți să recunoască, cumcă nu sunt în stare să facă nimic din ce se lăudau că au să smulgă și să împună Austriei.

„Vezi l'a tale poale, cât umbra ți-e de mică?“

Această durerea!

Dar mângăie-se compatrioții nostri cu vorba: „Vanitatum vanitas... este mărirea maghiară.“

„Forfecătura“.

În sfârșit întreaga daravere s'a luminat.

Mai alaltăeri am primit adică, dela un bun amic din Pesta, știrea că acolo în cercurile potrivnice nouș (dar' în cari d-lui magnat Gallu i-se aduc mari complimente) se face caz mare că da, în Nr. 100 al foit noastre ilustrul magnat a fost acuzat pe nedrept.

Știam că Nrul 100 al ziarului nostru nu cuprinde nimic infamant la adresa d-lui Gallu.

Ne ziceam dar: va fi o altă intrigă! Cineva și procură plăcere să-l neliniștească pe dl Gallu și să ne acuse pe noi. Și cum nu avem obiceiul să stricăm asemenea bucurii nevinovate, era să trecem la ordinea zilei, când un fruntaș aradan, în relații sociale cu dl Babeș junior din Budapesta, ne lămurește că forfecătura cu pricina a apărut — așa-i scrie dl Babeș — în Nrul 100 din anul trecut al ziarului nostru.

Nu ne aduceam aminte să fi apărut în anul trecut ceva în contra dlui Gallu. Am răsfoit, cu toate acestea, colecția ziarului nostru, și într'adevăr, pe pagina a III, la cronică, am găsit o mică notiță, trei rânduri, în cari sub titlul „Vaca de muls“, din greșală de condei, numele dlui Gallu este pus alături cu al dlui avocat Babeș. Chiar în această notiță se face însă provocare la un articol din anul 1899, când pe vremea sinodului se scrisese prima oară despre „Vaca de muls“. Ca să vadă și dl Gallu și întreaga obște că nici atunci nu l'am acuzat ci am vorbit spriginindu-ne pe relațiuni oficiale, pe documente, reproducem în următoarele întreg acel articol, apărut în nrul 85, al „Tribunei Poporului“ din 1899.

Eată articolul:

„În ședința de Vineri a Sinodului Aradan în calitate sa de raportor al comisiei epitropești, dl Sava Raicu a dat cetire și sumelor ce consistorul aradan a dat ca anticipație advocaților cari poartă așa zisele procese de despărțire (cu Sârbii).

Resultă din această dare de seamă că Consistorul aradan a anticipat următoarele sume:

D-lui Dr. Babeș	1100 fl.
	140 .
	380 .
	700 .
	800 .
	800 .
	300 .
	333 .
	70 .
	400 .
	100 .
	100 .
	100 .
	129 .
	200 .
	300 .
	167 .
	300 .
	200 .
	200 .
	200 .
	200 .
D-lui Dr. G. Serb	400 .
	319 .
	800 .
	350 .
	310 .
	300 .
	300 .
	300 .
	300 .

Un murmur de senzație se auzia în sală când s'au citit cifrele acestea. Mai ales că nici măcar nu este de prevăzut când se vor termina procesele*.

Socotim că acum chestia e lămurită, ear' dl Babeș avocatul s'a pus singur în lumină prin zelul ne'explicatce și dădea, ca în chestia „vacei de muls“ să alipească de sino și pe magnatul Gallu. Reiese d'a-semeni din toate câte s'au petrecut, că dl Babeș avocatul s'ia de Nr. 85 din 1899 al ziarului nostru, căci dl Gallu alarmat de dl Babeș tot de nrul 85 se legase — dar' capital a făcut dintr'o evidentă greșală de condeiu, în care numele d-sale apă-ruse, într'adevăr, alătura cu al dlui Gallu.

Incurcat-a dl Babeș chestia din re-credință ori din zăpăceală, — și cum a venit d-sa acum cu forfecături din anul trecut, pentru a întări chestii sulevate înainte cu două ani, singur d-sa ne-ar pute lămu-ri.

Cât privește acum afirmarea noastră că costă mult procesele acestea și deci că ele aduc un frumos venit d-lui Babeș, pu-blicul va aprecia dacă va lua în conside-rație nu numai sumele de mai sus, dar și cele ce s'au plătit dela 1899 încoaci.

Vom cânta să le dăm și p'acestea, ca astfel după-ce s'a lămurit partea personală a chestiei, să se lumineze și partea obiec-tivă.

Din România.

Sesiunea parlamentară extraordinară.

Eată programul pentru deschiderea se-siunei extraordinare a corpurilor legiuitoare, la 14 Iunie v. 1901:

La orele 11 jum. dimineața, d-nii se-natori și d-nii deputați se vor aduna în biserica Sf. Mitropolii, spre a asista la Te-Deum.

La orele 12, d-nii senatori și d-nii deputați se vor întruni în sala ședințelor adunării deputaților.

Dl Președinte al consiliului, în numele Majestății Sale Regelui, va da citire Me-sagiului Regal de deschidere a sesiunii.

Premii la școala de adulți.

Duminecă s'a făcut în localul școalei de adulți din Capitală împărțirea premiilor pentru elevii școalei de adulți.

La această solemnitate au asistat d-nii: Haret, ministrul instrucțiunii, însoțit de către dl G. Adamescu secretarul gene-ral; dl Saita, prim-ajutor de primar, înso-țit de dl locot. Niculescu, șeful poliției comunale; d-nii: Gr. Alexandrescu, Melic,

T. Constantinescu și Orghidan, delegați ai Camerei de comerț; membrii fondatori ai școalei de adulți și un public foarte numeros.

D. Pomponiu, directorul școalei și M. Fain au pronunțat discursuri în care au arătat progresele acestei școli și au mul-țumit d-lui ministru al instrucțiunii, primă-riei și Camerei de comerț pentru spriginul pe care în toate împrejurările l'au dat acestei instituții.

D. ministru Haret a arătat rolul im-portant pe care îl au școlile de adulți, a felicitat pe inițiatorii acestei instituții și a făgăduit să dea tot spriginul acestei școle pentru a pute face progrese cât mai mari.

În urmă s'a făcut distribuirea premii-lor la elevii cari s'au distins.

Afacerea Ugron-Rimler.

În urita afacere Ugron-Rimler cel mai nou „eveniment“ este scrisoarea lui Rim-ler, ce-o publică „Neue Freie Presse.“ În această scrisoare Rimler zice anume:

„Toate afirmațiunile cuprinse în opul meu, dela început până la sfârșit și fără de ori-ce restricție, le susțin. În urmarea acesteia declar — și pot s'o dovedesc aceasta cu acte, — că în 11 Octomvre 1899 dl Ugron a cerut dela Delcassé:

1.) Ajutor material pentru organizarea unui partid ungar franco-rusofil și pentru scopuri electorale;

2.) Validitatea influenței lui la Sfântul Scaun în favorul acestui partid;

3.) Influențare în sensul inspirat de foile sale pentru împăcarea frățească a Ma-ghiarilor și Slavilor, ca să fie fideli ai patriei maghiare, și în fine

4.) Validitatea puterii lui în interesul fundării la Budapesta a unei bănci franco-maghiare, care ar fi avut misiunea, de-a lupta în Ungaria pe teren economic în con-tra germanismului.

După-ce aceste patru puncte eu în nu-mele lui Ugron și al meu le am prezentat ministrului de externe francez Delcassé, a-cesta în principiu le-a primit, și noi, — Ugron și eu — în 16 Ianuarie 1900 am pri-mit invitare officioasă, ca a doua zi să ne prezentăm în palatul din „Quai d'Orsay“, pentru stabilirea definitivă a afacerii.

Făț cu schimbarea de front a minis-trului Delcassé și cu iminentul pericol ger-man, care în chipul cel mai puternic amenință monarhia Habsburgilor, Franța și Rusia, — mie nu mi-a rămas alta de făcut, decât să-mi public opera, fie publicarea a-cesta ori și-cât de neplăcută pentru ori-

și cine; deoarece ce interesele oamenilor sin-guratic trebuie să dispară dinaintea intere-selor mai înalte ale patriei.“

Tot asemenea declarație a publicat Rimler și în „Temps“ din Paris, la care Ugron asemenea și-a trimis o contra-decla-rație.

Din străinătate.

Liberalism în Rusia?

Din Petersburg sosește o senzațională știre, care dacă este adevărată, ar fi să marcheze o renaștere în Rusia.

Eată despre ce e vorba:

La 23 Maiu Pobiedonosev a solicitat audiență și primit fiind de Țar, a declarat suveranului său, că nu mai poate lucra cu ceilalți miniștri, deoarece-ce toți sunt de prin-cipiul liberale.

Pentru „salvare“ cere dela Țar o astfel de situație, un astfel de post din care să fie mai bine ascultat și de urde să-l audă și suveranul mai bine gla-sul. Țarul se zice, că l'ar fi întrebat: „Ce anume dorești d-ta? Vrei să fii cancelar sau altceva?“ — Pobiedonosev a răspuns: „Las aceasta la chibzuirea Majestății Voastre“. — Țarul stă pe gânduri un timp, apoi îi zice: „D-ta mi-ai recomandat odată pe Goremișkin; și eu mă bucur că am scă-pat de el“.

Procuratorul atotputernic nu se aștepta ca vorbele sale să aibă un astfel de efect; de aceea nici nu i-a mai rămas altceva, decât să-și ceară concedierea.

— Am să mă mai gândesc la lucrul acesta, a răspuns Țarul; și cu aceasta au-diența s'a sfârșit.

În ziua următoare au fost chemați de Țar doi miniștri, Șipaghin și un coleg al seu, ca să refereze asupra mișcării munci-torilor. Ajungând în divergență de păreri în fața suveranului, care nu a luat poziție pe lângă nici unul, amândoi și au dat de-misia. Țarul a respins demisiile.

Din aceste două întâmplări se deduce, că zilele lui Pobiedonosev sunt numărate. Întru-cât vor fi cele spuse întemeiate, e greu de controlat. E fapt însă că Rușii doresc foarte mult să se scape de Po-biedonosev, reprezentantul reacțiunii in-carnate.

Ne putem aștepta, în ori ce cas, dela actuala situație la schimbări și surprinderi ce nu se pot prevedea.

CUGETĂRI.

Primul lucru ce îl cere unei femei e, să fie frumoasă, al doilea deșteaptă și apoi ce-celalte. Și trebuie știut, că prima impresie e ce e.

Toate se fac din interes. Numai iubirea de mamă e desinteresată, de tot!

Ce bine e să trăiești la țară. Frunzele nu te pismuesc, lanurile nu te vorbesc de rău, pădurea nu-ți șoptește intrigi: ești fericit!

Necazurile cele mici fac pe om tiner: cele mari îl fac aspru și sâlbatic.

André Chenier.

OMAGII.

Intrușiți în conferență, învățătorii din tractul Aradului au trimis erii din Tornea următoarea telegramă:

Ilustrității Sale, Preasfințitului Domn Episcop Iosif Goldiș, în Arad:

Conferința învățătorească din tractul protopresbiteral al Aradului întrunită astăzi, salutată cu căldură și alipire pe capul diecesei și Vă dorește mulți ani fericiți.

Iancu Ștefănușin inspector școlar, Io-sif Moldovan, președinte, Pavel Moga, Si-meon Cornea, Savu Tămășdan, Mahi Leu-țuța, George Blaga, Ștefan Roja, se-cretar, Emilia Ciorogariu, Maria Precu-pașiu, Elena Roja, Elena Luțai, Samson Lu-goian, comisar consistorial; Ioan Vancu, Georgiu Morariu, Mihai Oltean, Iosif Tisui, Iosif Iosa, Ionescu, Romul Teucean, Geo-rgiu Petroviciu, Ioan Sfet, Ambrosiu Coste, Savu Mihața, Savu Bugariu, Aurel Blaga, Muciu Popescu, Vasiliu Savu Petru Colțeu.

Noutăți

Arad, 26 Iunie n. 1901.

Dl Vasile Goldiș, noul secretar consistorial, terminând la Brașov cu examenele ce avea să țină cu elevii dela Liceu, a sosit azi aici, spre a-și începe activitatea pe cariera biseri-cească, unde a fost chemat de incre-derea și dragostea conducătorilor diecesei Aradului, și anume în locul întâiu de încrederea ce i-a acordat-o P. S. Sa Episcopul.

Fie bine venit.

Noi ca amici și întreaga obște ortodoxă din Diecesă, apreciând înal-tele calități pe cari Dumnezeu cu

Vai celor ce asupresc.

(Continuare și fine).

Eu începui a calcula și mă încredințai despre înspăimântătorul adevăr.

— Nici cu proprietatea mică nu stă alt-mintrelea. Eu i-am făcut pe cei mari nes-a-țioși și lacomi, i-am înzestrat cu sute de patimi, cari reclamă bani. Și deoarece-ce cei mari nu produc, trebuie să producă cel mic. Biruri peste biruri se impun. Acum am de gând a crea perceptorii și în noui, căci a le mai spori pe pământ, mă rușinez însumi. Astfel poporul muncitor emigrează la Ame-rica, unde pere fără preot, intrând drept în iad, unde îmi mărește ostirea mea.

— Înțeleaptă! Introducere de a câștiga proseliți, adăosei eu; cred însă, că cu tim-pul nu va ajunge; oamenii s'or cumiști, se vor uni și atunci va seca izvorul din care sorbi.

— N'ai grijă! Sângele omului e născut din patimă, cari pelerinează cu dînsul până la mormânt. Ear' ce s'atinge de lumină și învățatură, am grijit eu, ca cei chemați a o da să nu fie uniți între oalță. În ulti-mul timp de pildă am asmuțit învățători-me în contra preoțimeii și viceversa; un spectacol regal, frățioare, a-i privi cum își jupesc cinstea unul altuia. Școli sunt puține și rele, administrația lor e în mâna mea,

diecesa deasemenea, scurt, totul merge de minune. Au mai rămas puține obiceiuri stră-moștești, cari îmi îngreunează misiunea, însă le-oiu șterge eu și pe acelea. Am împrăștiat calfele mele cele mai iuscite peste întreaga țară și ar fi lucru mai presus de fire, dacă n'ar reuși a nimici totul.

— Ei, și cum sufer supușii tăi atâta ne-leguire și apăsare? Cum poți proclama nepedepsit neadevărul, nerușinarea, perfidia și puterea brutală de norme pentru gu-vernare?

— Ești copil, răspunse satana. Popo-rul prin popor se încâtușează. Noi făurim din mijlocul lui unelte care îl țin în robie. Uită-te, cum merg trebile la alegeri. Spre a-l face de pildă pe Români de risul căni-lor, candidăm pe un Român în contra altuia; prostimea își sfarmă țidvele și umple cri-minalurile, ear noi ridem de ciocotește iadul. Baionetele și pușca cine le poartă? Așa-i că tot poporul? Înțelegi acum secretul?

— Aceasta o înțeleg, însă spune-mi cum faci toate acestea?

— Le dau aparența legală. Legile noastre sunt adecă toate cu un amanda-ment, care desridică cele dictate prin para-graf. Astfel salvăm aparența și facem ce voim. De vrei să vezi cum proced, vină de-mă petrece colo până la moara cea pără-

sită, unde țin azi raport general cu unel-tele mele. Două-trei minute vor fi de ajuns spre a te orienta.

Plecăram, și în clipă mai scurtă decât cea a trecerii dela bine la rău, eram în moara pustie. În jurul unui foc ședeau cal-fele Satanei și așteptau sosirea șefului. Era o societate interesantă. La prima vedere și-se părea că vezi oameni de diferite ocu-pațiunii: unul purta mitră archierească, altul uniforma de prefect, altul era ca veterinar, ear' alții ca comisarii de poliție, deputați parlamentari etc. La sosirea șefului aruncară măștile jos și se arătară în toată nuditatea lor hidoasă.

Satana mă făcu nevăzut și începu ra-portul cu apelul nominal.

— Blagocistevul aici?

— Aici!

— Ce-al mai isprăvit? Arată ori de nu mănânci de geaba cele 24.000 fl.

— Fac, precum ați poruncit Ilustritatea voastră; diecesa e în perfectă desordine, demoralizarea crește în turma ce mi-ați încredințat-o spre păstorire, subscriu toate actele în contra bisericeii și caut, ca nici un ban din fond să nu se distribuie în folosul membrilor bisericeii. Îndeosebi am fericirea a Vă pute raporta, că ajutorul pentru interna-tul de băieți români l am pus earăși ad acta.

— Bravo! Tu ai fost totdeauna un flu credincios al infernului. Numai fii precaut în afară: poartă vecinic mutră evlavioasă, fă multe cruci, făcălește foarte smerit când te areți unde-va în public și nu înceta a tot zice, că te sacrifici pentru binele bisericeii; aceasta face efect la prostime și nu le strică celor cumiști. Bine!

— Prefectul Nas-Roșu de Castelsuceava?

— Hier!

— Cum te lauzi?

— Șicanez întreg districtul în poză de patriot. Acum încep a mă amesteca și în viața privată, basându-mă pe știri secrete despre tradare de patrie. Povestea tricolorului o exploatez până la istov. Am impro-cesuat pe un tîrgoveț, care avea obraz roșu, nas albastru și mustețe galbene, un cas flagrant de dacoromanism.

— Bine. Fii însă și tu precaut. Spre a nu trezi bănuiala că ai fi dușman al Ro-mânilor, bea voinicește în Fălticeni și Bur-dujeni, zi și noapte, ear' în casuri grave și la lumină. Abteten!

Satana voi să urmeze cu raportul, însă eu îi făcut un semn, chemându-l la mine.

— Scuză, amice, însă n'am timp a asista și mai departe. Tu știi că nu apar-țin lumii acesteia și cunoști legile stricte de dincolo. Se apropie ora, în care trebuie

Imbelșugare 'i-le-a hărăzit, așteptăm mult, foarte mult dela excelentul fruntaș și nu ne rămâne decât să-i dorim sănătate, vigoare și mulți ani de viață, ca activitatea ce începe, să se înscrie în istoria bisericii noastre ca o pagină strălucită, ear numele său să-l înconjoare cu aureola nemuririi.

Șeful statului major în Sibiu. Vineri seara a sosit la Sibiu șeful statului-major al armatei austro-ungare, generalul baron Beck. La gară l-au așteptat toți ofițerii superiori, liberi de serviciu, din garnizoana Sibiului, în frunte cu comandantul corpului de armată, generalul Probst, precum și reprezentanții autorităților civile, în frunte cu comitele-suprem al comitatului, Thalmann. Primarul orașului, Drotleff a rostit un frumos discurs de binevenire, la care ilustrul oaspe a răspuns, că e încântat de frumoasa primire ce i-s'a făcut pretutindenea în Ardeal din partea întregii populații, fără deosebire de naționalitate și religie. Va raporta despre aceasta fidel la preafinalul loc. Strădele, prin care a trecut înaltul oaspe, venind dela gară, erau frumos decorate și iluminate; ear piața mare și strada Cisădiei, până la „Împăratul Roman“, înșesată de lume. Sâmbătă dimineața Excelența Sa a plecat cu un tren special la Turnul-roșu, de unde s'a relintors la 1 oră d. a. A luat masa la „Împăratul Roman“, ear' cu trenul de patru și jumătate a plecat la Viena, în mijlocul unor noue ovațiuni. În suita Excelenței Sale se afla și căpitanul Domășnian, Român din granița lui Doda.

Examenul de maturitate la gimnasiul român din Brașov s'a terminat Sâmbăta trecută (22 l. c. n.). Examenul a durat două zile și s'a ținut sub presiunea d-lui Dr. Ilarion Pușcariu, ca comisar consistorial. Reprezentant al guvernului a fost dl director Kuncz Elek, ca și anul trecut. S'au prezentat la examen cu totul 18 candidați, dintre cari promovați și declarați maturi au fost 17 inși, și anume în următoarele grupe: a) cu pur foarte bine: D. David, O. Guseilă-Negrea, A. Imbroane, N. Orghidan; b) cu foarte bine: Șt. Mirca; c) cu bine: C. Albu, N. Danielopol, V. Glăjar, D. Grecean, V. Motoașcă, V. Neguț, A. Oancea, V. Voina; d) maturi: M. Moldovenescu, I. Montani, G. Navrea, R. Perian; e) în Septembrie va re-peși examenul dintr'un studiu un candidat.

Statua lui Al. Lahovari — în curând se va inaugura. Ea e o operă de artă, care face onoare sculptorului A. Mercie și artei franceze. Sociul e deja instalat. El reprezintă

să mă rentorc. Eartă-mă deci, dacă te rog a mă concedia.

— Nu stai mai mult în puterea mea, ai dreptul deci să dispui de tine după plac. Ai vr'o dorință poate înainte de ce ne despărțim?

— Am.

— Și care? Toate țile împlinesc azi, numai nu mă pune la prea grea ispită, căci și puterile mele au margini.

Satana făcuse o promisiune ce întreacea firea lui, precum se vede, promisiune, pe care voi s'o slăbească, însă prea târziu. În acel moment își aduseși earșăi aminte de bietul meu popor; acum ori nici odată putui să aflu soarta lui în viitor.

— Spune-mi, amice, tu care toate le știi și viitorul îl pătrunzi, pentru-ce prigonești neamul meu și care soarte îl așteaptă?

În acel moment Satana începu a tremura, încheieturile morii gemeau înădușit, din crăpăturile ei eși pară de foc și toată clădirea se prefăcu în cenușă, acoperind Satana sub dărâmurile ei mortifere, ear' din văzduh răsuna un glas grozav: Vai celor ce supresc, căci amară va fi răsplata!

Atunci mă simții cuprins de-o mână. Mă treziiu în sudori. Alma.

„Deșteptarea“ — Cernăuți.

sentă, în față pe vechiul Danubius, sub chipul expresiv al unui bătrân cu barbă albă, ear în picioare România, care ofere flori lui Al. Lahovari. La baza acestei alegorii se vede cum se revară valurile Danubiului, despre care defunctul bărbat de stat a spus, „că a dus la mare mai mult sânge românesc, decât apă“. Pe ceilalți păreți ai soclului sunt inscripții, reproducând pasagi din discursurile sale. Statua n'a fost încă așezată. Ea reprezintă pe Lahovari, în picioare, cu arătătorul întins, în una din atitudinile sale memorabile, când rostia discursurile sale memorabile. Programul inaugurării nu s'a fixat încă.

DI Sigismund Ritoók, venerabilul president al Tablei regesti din Oradea-mare, a îndurat o grea lovitură a sorții prin moartea timpurie a fiului său Dr. Geza Ritoók, avocat distins și un consumat jurist, simpatic și stimat de întreaga societate cultă din Oradea-mare. Decedatul, atacat de tuberculosă, se duse la Arco să-și caute sănătatea, unde moartea i-a curmat viața în vârstă abia de 32 ani. Venerabilul president de Tabla Ritoók, care la primirea știrii zdrobitoare se găsea în Arad, în afaceri oficiale, a rămas deprimat cu totul, cu atât mai ales, că nu de mult își perduse și două fice nemăritate, tot în urma boalei de tuberculosă.

Adunare electorală săsească. Duminică, în 23 l. c. a fost o mare adunare electorală în comuna din apropierea Brașovului Hălchiu. Această adunare a fost convocată de către bărbății de încredere din comitetul districtual săsesc al Țetei-Bârsei și avea să decidă, cine să fie candidat pentru alegerea suplimentară din 1 Iulie în cercul întâiu de alegere al Brașovului, și earșă: cari să fie candidații Sașilor la alegerile viitoare. Au fost proclamați următorii candidați: pentru alegerea suplimentară dela 1 Iulie prof. L. Korodi; ear pentru viitoarele alegeri în cele patru cercuri ale comitatului Brașov, au fost proclamați candidații: în Ghimbav Dr. Carol Schmidt; în Herman Dr. Carol Lurtz; în cercul I al Brașovului prof. Lutz Korodi și în cercul II al Brașovului Ernst Hintz. Toți patru vor sta pe baza programului popular săsesc și vor intra în clubul Sașilor. Dintre candidați doi sunt noui (Korodi și Lurtz), ceilalți doi au fost și până acum deputați.

DI de Fonton, ministrul plenipotențiar al Rusiei la curtea română, a împlinit luni, în 24 Iunie n., zece ani de reședință în București. Cu această ocaziune, spune „V. Naț.“, dl. president al consiliului de miniștri și dna Dim. A. Sturdza au dat un prânz, la care erau invitați toți șefii de misiune și miniștrii.

Din Archidieceasa de Alba-Iulia. DI Ioan Major, paroch în Roșia-montană, a fost numit protopop al districtului Aiud.

Femei otrăvitoare. Din Neoplanta se anunță două senzaționale cazuri de otrăvire. Un învățător de-acolo, anume Nicolae Stachici, însurat abia numai de vr'o doi ani, a trebuit să se retragă la pensie, fiind slăbit de traiul neregulat, și s'a dus cu soția la socrul său la țară. Aici însă soția dăscălișă a făcut cunoștința unui învățător tânăr, Ivanici, cu care a intrat în relații intime și doria să-și fie lui soție. Ca să-și ajungă scopul, ea a recurs la ajutorul unei babe din sat, Dragina Ciupici, care în curând i-a dat și sfat și „leac“, prin care să scape de bărbat. În toată dimineața a turnat câte o doză de otrăvă în beutura soțului, până i-l-a omorât. Când însă „pedeca“ fu înălțulată, tânărul învățător începă a deveni tot mai rece față de femeia criminală, și asta a mahnit-o atât de mult, încât, tot cu ajutorul babei Ciupici, — a pus capăt și astuia. Mama otrăvitului din urmă însă n'a lăsat lucrul într'atăta. A cerut secționarea cadavrului, și otrăvirea a fost constatată; ear' aceasta a atras după sine și bănuiala, că și bărbatul ei va fi murit tot otrăvit de dînsa. A fost exhumat și cadavrul acestuia și otrăvirea s'a constat și aci. În urma acestor dovezi, atât veduva dăscălișă, otrăvitoare a doi bărbați după oaltă, cât și

Dragina Ciupici, care i-a fost complice, — au fost deținute de gendarmii și internate în temnița tribunalului din Neoplanta.

Un defraudant arestat. Eri a fost arestat aici un anume Dick Jakob, fost scriitor la judecătoria cercuală din Arad, pentru-că mai înainte vreme defraudase o sumă din banii oficioși, intrați la judecătoria. Tribunalul îl osândise la 6 luni închisoare și Tabla reg. aprobase, ear Curia a urcat apoi pedeapa la un an de zile de robie. În urma osândei, Dick o luase la sănătoasă și acum, după un an de pribegire prin lume, s'a întors la Arad, unde a fost prins și arestat. E om căsătorit și are 2 copii.

Explosie într'o școală de fete. Din Brügggen se anunță, că în școala de fete de-acolo s'a întâmplat eri, în curgerea prelegerii, o explozie înspăimântătoare, în urma căreia șapte eleve au fost grav rănite. În spaima lor, elevele au sărit pe ferestri în stradă. Se crede, că explozia ar fi fost un act de răzbunare în contra unei învățătoare a școlii. S'a pornit cercetare în cauză.

Defraudare în Brașov. Zilele trecute s'a făcut o revisie la cassierul magazinelor căii fer. ung. din Brașov și s'a constatat o lipsă 11.180 cor., care datează încă de prin Februarie a. c. Cassierul, Radó Aurel, a promis restituirea sumei defraudate. De present el se află sub pază.

Albanezi arestați. După știri sosite din Constantinopol, au fost arestați acolo mai mulți Albanezi fruntași, bănuți că sunt membrii unui comitet albanez, care ar sta în legătură cu beii Ismail Kemal, de curând judecat la moarte în contumacie. Arestații au fost transportați la palatul Jidiz și interogați. Se zice, că între ei ar fi și Naki-pașa, fiul vestitului Ali-pașa din Ianina.

Un zelos catolic. Foile din străinătate aduc din Madrid următoarea știre telegrafică: În Valencia (Spania) a produs mare ferbere o descoperire făcută într'o capelă secretă de-acolo, unde, cum se afirmă, 12 fetițe au căzut victime unui anume Pascal Gomez, care sub pretext de-a ține cu ele exerciții religioase, le-a înșelat la sine în capelă.

300 oameni înecați în apă. O nenorocire groznică se telegrafează din Roanoke (oraș în Virginia, Statele Unite). În urma unei vârsări mari de ape, un riu din Pocahontas a rupt digul de apărare, măturând multime de case și înecând 300 de oameni. Catastrofa s'a întâmplat pe la miez de noapte. Victimele în cea mai mare parte erau mineri și familiile lor. Nenorocirea a fost pricinuită în urma unei ruperi de nori și precedată de-o ploaie, care a ținut 30 de ore. Pagubele cauzate se urcă la două milioane dolari.

Sinucidere. Eri s'a sinucis în Arad ovreul M. Rothbarth, negator de vechituri, spăzurându-se într'uu cuiu al odăii. Sinucidul era în vârstă de 71 ani și la asta l'a împins o boală incurabilă.

Recolta de mătasa. În anul 1900 recolta de mătasa din lumea întreagă a fost de 17.658.000 kgr., dintre cari 11.597.000 kgr. date de Extremul Orient. În Europa, țeara care a produs mai multă mătasa, e Italia cu 3.363.000 kilograme în termen mediu 4 kilograme de gogoși dau un kilogram de mătasa brută.

ULTIME ȘTIRI.

Războiul buro-englez.

Londra, 25 Iunie. Buri se prepară de-o mare acțiune comună. Generalii Botha și Delarey se vor concentra la Amersfort, dela Standerton spre est. De Wett se află între Kroonstad și Vrederfort, de unde va pleca în direcție spre nord, până în apropiere nemijlocită de Pretoria.

Rescoala din Filipine.

Manila, 25 Iunie. Generalul Calles, comandantul insurgenților din insulele Filipine, s'a predat azi generalului Summer, împreună cu statul său major și cu 650 de oameni.

PARTEA LITERARĂ.

Despre Țiganiada lui Budai-Deleanu

de
G. Bogdan-Duică.
(Urmare.)

Epoca tinerețelor și începătoareii bărbății a lui Budai-Deleanu a fost o epocă de discuții politice și sociale, cu care Ungaria și Ardealul au drept să se mândrească. În acel timp s'a produs o literatură bogată scrișă latinește, nemțește și ungurește. Românii iau parte la ea cu supplex libellus și cu certele literare, pe care le-a provocat faimoasa petiție (1791). Budai-Deleanu scrie și el despre petiție și despre națiunile din Ardeal, dar nu publică. Scrierile acestea, care se află în biblioteca muzeului din București, n'au fost încă publicate, nici studiate. Ce spune Papiu-Illarian despre ele nu este suficient. Deaceea până se vor publica sau — mai bine — până se vor studia acele scrieri, nici nu se poate da o descriere completă a idealului politic și social al lui Budai. Fragmentele lui aruncate în Țiganiada, ce I drept, fragmente mari, în care poți vedea un chip lămurit ca într'o oglindă încă întreagă le-am cules mai sus. Orientându-mă numai după ele pot fixa în linii generale locul lui Budai-Deleanu în acea literatură; pot spune d. e. că el stă foarte aproape de A. F. Kollar (1764) care începe agitația contra iobăgiei exagerate, a libertății de contribuții a nobililor și a dreptului lor la insurrecție; că împărtășește cu Bessenyei (1778) entuziasmul pentru limbile naționale, chestiune în care de altfel n'avea nevoie de pilde străine, naționalismul român-radical fiind de mult născut în Ardeal; că are asemănări cu Alois Battyáni și I. Hainóczy; că de Martinovici, care făcea consecvent politica contractului social și era revoluționar, nu se apropie. Dintre scrierile acestor oameni numai o parte l-au găsit pe Budai-Deleanu în Viena ori Ardeal; altele îl vor fi ajuns la Lemberg, de unde el urmărea cu atenție faptele și scrierile recente. Este prin urmare evident, că studiul de față poate să fie adăogit din isvoare inedite.

Noi trebuie să regretăm, că un spirit stăpănit de astfel de ideale n'a putut să rămâie în mijlocul poporului său; că — precum zice el într'o scrisoare — „nevrednicul de numele românesc ce s'au încuibat la Blaj“ nu au înțeles volora lui, că acești „etnohtonii“ care „produc binele de obște al poporului, făcându-se organ vrășmașilor“ l-au silit să prefere „nemernicia“ străinătății față de-a lor tovarășie. Dar, amenințată el, „de pana mea nu vor scăpa“¹⁾.

Data acestor cuvinte ale lui Budai nu-i cunoscută. Știm numai că le scria în vreme ce lucra la dicționar. Dicționarul era gata la 1818, dar Șincai nespane că la 1805 lucra la el. Engel vorbește de el la 1804, autorul însuși mărturisește că lucrase și mai înainte. Se poate deci ca asprele i cuvinte să fi fost scrise într'un timp apropiat de scrierea Țiganiadei — terminată în 1800 — pe când poetul conștient de valoarea sa și-o mărturisise în alt chip într'o strofă amară (I, 21):

Dar precum se 'ntemplă totdeauna,
Că cel ce va să scoată la cale
Pe un norod, și apucă să-l pună
La rînduială, pentru ale sale
Osteneli, bun scopos și mari trude,
El mai mult rău decât bine aude,

Așa fu și cu Vlad odinioară
Mulți îl țineau de tiran — etc.

Pe lângă pilda lui Iosif II, pe lângă literatura contemporană, se adăose și acest simțământ personal, îndrjit. Poate că și el a pus în Țiganiada câteva colorii din cele mai vii. Ori-cum, cuvântul etnohton este admirabil ales: el resumă tot programul politic și social al lui Deleanu, luptătorul contra etnohtonilor.

1) Cipariu, Arxiv, p. 707.

Editor. Aurel Popovici Barcianu.
Red. respons. Ioan Russu Șirianu.

Banca generală de asigurare mutuală.

„TRANSILVANIA“

423 24—

ÎN SIBIIU.

asigurează pe lângă cele mai favorabile condițiuni :

1. în contra primejdiei de foc și de exploziuni; clădiri de ori-ce fel, mărfuri, produse de câmp, mobile ș. a.;

2. pe viața omului în toate combinațiunile, precum: asigurări de capitaluri în cazul morții și pentru terminuri fixate, de zestre și de rente.

Deslușiri se dau, și oferte de asigurări se primesc din comitatele: Arad, Bichiș, Bihor, Ciănad, Caraș-Severin, Timiș și Torontal

Agentura principală din Arad.

Strada (Széchenyi Nr. 1. casa dlui avocat Dr. Virgil Bogdan etagiul II.) precum și prin agenturile cercuale și speciale.

In Ungaria cea mai veche fabrică de recvisite bisericesti și prapore

Oberbauer A. succesorul

furnisorul de curte al altetelor Lor ces. și reg. Archiducelui Iosif și Archiducesei Clotilda.

Budapesta IV. Văezi-uteza 15.

Intemeiată în 1868.

De cincî ori premiată.

Firmă recunoscută de toată încrederea, serviciu prompt.

Recomandă magazinul seu cu asortiment bogat și anume: Totfelul de ornate bisericesti. Cea mai frumoasă și mai bună confecționare în Felóse cu prețuri avantajoase, precum și prapori și steaguri pentru bisericii societăți (reuniuni). Flamure pentru festivități și alte ocașii.

Potire, sfetnice pentru altar și de aninat precum și cruci, apoi icoane sfinte pentru iconostas foarte bine executate. Plasnițe executate în deferite. variațiuni.

Mostre și planuri însoțite cu nota de spese le trimît francate.

592 16—24

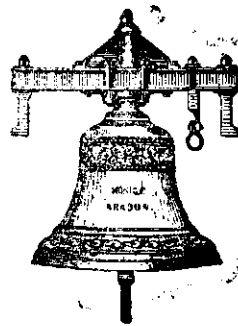
Frideric Hönig

Turnătorie de clopote și metal, fabrică de pompe, arangeată pe motor de vapor,

Arad, strada Rákóczy Nr. 11-28

S'a fondat la 1840.

Premiată la 1890 cu cea mai mare medalie de stat.

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile condiții de plăttre — recomandă clopotele sale cu patentă ces. și reg., invenție proprie, cari au avantagiul că, față cu ori-ce alte clopote, la turnarea unui și acelulași clopot tare și cu sunet odânc, — se face o economie de 20—30% la greutatea metalului.

Recomandă totodată clopotele de fer, ce se pot învêrti și postamentele de fer, prin a căror întrebuintare clopotele se pot scuti de crepat și chiar și cele mai mari clopote se pot trage, fără-ca să clătine turnul.

Recomandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se poate învêrti, cum și turnarea din nou a clopotelor vechi sau schimbarea lor cu clopote noue pe lângă o supra-solvire neînsemnată.

Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimit gratis.

20—52

A apărut

Și se află de vânzare la administrația „Trib. Poporului“ următoarele opuri:

	coroana	fleri
1.) „Geografia Comitatului Arad“, pentru clasa a III-a școalelor populare, de Damaschin Medre, Invêțator; aprobat de Ven. Consistor ilustrată cu chărți geografice	—	—70 „
2.) „Lupta pentru drept de Dr. Rudolf Ihering traducere de T. V. Păcățean,	—	2.— „
3.) „Judecătorile cu jurații“ — de Teodor V. Păcățeanu,	—	—80 „
4.) „Libertatea“ — de Ioan Stuart Miș, tradusă de T. V. Păcățeanu,	—	2.— „
5.) „Principiile politice“, după Dr. T de Holtzendorf, de T. Păcățeanu	—	4.— „
6.) „Caractere morale“ — exemple și sentințe culese din istoriile și literaturile popoarelor vechi și moderne, de Ioan Popca, profesor în Brașov.	—	2,50 „
7.) „Răsboiul pentru neatêrnare“ de George Coșbuc.	—	1,20 „
8.) „Vieritul“ — de Petru Vancu,	—	1.— „
9.) „Teoria Dramei“ — de Dr. Iosif Blaga.	—	3,60 „
10.) „Juvenilia“ — de Sextil Pușcariu.	—	1,60 „
11.) „Cuvântări bisericesti“ — traduse de Ioan Genț.	—	5.— „
12.) „Pribeag“ — de Ioan Iosif Sceopul,	—	1,50 „
13.) Instrucțiuni populare populare despre Datorințele și Drepturile purtătorului de dare edate de Vilhelma Niemandz	—	1,20 „
14.) „Ioan Botezătorul, tragedie în 5 acte și un preludiu tradusă de Il. Chendi și C. Sandu după Hermann Sudermann	—	2.— „
15.) Henric Ibsen „Ziua Invierei“ Epilog dramatic în 3 acte traducere de Il. Chendi și C. Sandu	—	1.— „

La comande să se mai adauge de fle-care op 10 fleri spese postale.